

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

E. Zwarteveen, Kampen

Het gescheurde gordijn

„En zie, het voorhangsel van de tempel scheurde van boven tot beneden in tweeën...”
Mattheüs 27:51

Goede vrijdag

Leest u eens heel dit gedeelte uit Mattheüs 27. Van vers 45 tot vers 54. Daarin wordt 'verslag gedaan' van dat gebeuren op Golgotha, van het laatste wat daar toen gebeurde. Het is vrijdag. Wat wij zijn gaan noemen goede vrijdag. Wat gebeurde er toen van het zesde tot het negende uur (12.00 tot 15.00 uur) en ook nog daarna tot ongeveer zes uur in de namiddag?

Wat er gebeurde?

Het is een vreselijke vrijdag geweest tot nu toe. Jezus Christus aan het kruis! Op de heuvel daar, zo vlakbij Jeruzalem, de heuvel Golgotha. Het diepste en ergste van Zijn lijden. Gedurende die drie uren pikkedonker. Door God verlaten. Daarom in verbijstering. Roepend, luide: waarom, mijn God, waarom?!
Ja, en hierover werd Hij dan juist nog des te meer bespot. Ze zeiden: Hij roept Elia. En: misschien zal die Hem redden.

En als Hij dan, tenslotte, nog te drinken krijgt en... nu ook te drinken neemt, dan is dit duidelijk dáárom om te (kunnen) roepen met luider stem... En dan... gééft Hij de geest. Goede vrijdag. Hoe kunnen we eigenlijk die dag goed noemen? Je kunt over zo'n drama met zo'n afloop toch niet zeggen: goed. Het is toch veel beter daar een klaagzang over aan te heffen. Zoals Bach deed. In de Mattheüs-Passion: Wir setzen uns mit Tränen nieder?!
En het is dan toch ook wel terecht dat in vele kerkgebouwen over de hele wereld nòg, om die vrijdag en de 'stille' zaterdag daarna, de rouwsluiers zijn opgehangen?

Goed om wat Jezus volbracht

Tòch niet!

We hebben hier te maken met het Evangelie. Juist hier. Méér dan ooit. We hebben te maken met de blijde boodschap. De blij-makende boodschap. Die u en mij blij kan maken. Neen, niet blij over wat mensen hebben bereikt. U of jij of de apostelen of wie dan ook. Maar blij over Jezus Christus. En wat Hij gedaan heeft. Blij in de HERE. Blij met Jezus Christus, de gekruisigde.
Dat Hij gekruisigd is: dáár gaat het

hier over. Dit is het woord des kruises. Waar Paulus van zegt: het is een kracht van God tot behoud. Zouden wij vandaag hier dan niet blij mee zijn?
Alles is volbracht door Hem. Daarom, ja toch: goede vrijdag!

Tekenen wijzen op leven

Dat mogen we ook begrijpen uit die tekenen die God geeft zodra Jezus aan het kruis gestorven is. Want dan verklaart God Zelf wat er gebeurd is. Zojuist. Wat de gevolgen ervan zijn. De fijne heerlijke gevolgen. Voor ons allen... De stilte is gevallen over Golgotha en het kruis. De vraag hangt in de lucht: wat wil Christus' kruisiging nu zeggen? Waarom was het? Waar-toe?

Het antwoord: Christus' lijden en dood is van wereld-betekenis. Het is wereldschokkend. Dát zegt het teken van de aardbeving.

Wat hier gebeurd is?

Het gaat zelfs graven openbreken. Het doet gestorven heiligen leven! Daarmee is nu dit signaal door God gegeven: mensen, wereld, dit is van levensbelang. Van belang voor uw en jouw en mijn leven, echt volop bevrijd leven!

En nu het eerste teken

Nu dan. Zó is intussen onze aandacht toch wel gespannen voor dat eerste teken. Waar we het vooral over zouden hebben: en zie, het voorhangsel van de tempel scheurde van boven tot beneden in tweeën. Van boven tot beneden: ook dit is duidelijk ingrijpen van bovenaf, door God, 'eigenhandig'! Wát is er dan nu aan de hand? Wat wil toch dit zeggen?

Wat is het voorhangsel?

Dat voorhangsel. Het verplaatst onze aandacht van Golgotha – waar zojuist de Here Jezus dat vreselijke lijden heeft volbracht – naar Jeruzalem, de tempel, Gods altaren. Naar de plaats van Gods aanwezigheid onder Zijn volk, eeuwenlang. De plaats waar geofferd werd. Dag in dag uit. Brandoffers. Slachtoffers. Vredeoffers. De plek waar vooral dan ééns per jaar, op de Grote Verzoendag één mens, de Hogepriester, namens allen, met het bloed

van een offerdier op een schaal in zijn handen, de tempel binnenging. Vanaf de offerplaats in de voorhof. En dan dóór dat voorhangsel naar het Heilige der Heiligen. Waar God woonde. Waar God 'zetelde' op de troon, de ark. Tussen de Cherubs-engelenfiguren. Dáár ging dan de Hogepriester die ene dag, Grote Verzoendag, aan God dat bloed aanbieden. En... het volk júichte wanneer het dan daarna die voorhang (weer) even zag ópengan om dan... de verzoening te ontvangen en om dan héén te gaan, met het verzoenend bloed besprenkeld, gerechtvaardigd, in de vrede met God, onder Gods vriendelijk aangezicht, het leven weer in...

Zo was het...

Zo ging het...

Zo mocht het gaan. Naar Gods bestel. Eeuwenlang. Vanachter het voorhangsel vandaan...

Dit gordijn nu gescheurd

Maar nu dan...

Op deze dag. Deze vrijdag. Nú is juist dit gordijn, dit voorhangsel, gescheurd. God heeft het Zelf gescheurd. Dit teken betekent toch: het hóeft alle-

35e jaargang – nr. 7
29 maart 1991

In dit nummer

- 123 H. de Jong
Proeve van een
avondmaalsformulier
- 126 H. Algra
Kindernevendienst
- 128 T. Hoekstra
Mystiek in de literatuur (2)
- 130 A. Bergsma
Nog geen besluit over
steunbehoevende kerken

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

maal niet meer. Hier is het afgelopen. Hier hoeft geen Hogepriester meer optreden namens de mensen voor God. Hier hoeft nu geen bloed meer te vloeien van stieren en bokken. Hier is dan ook niet meer de enige plaats waar God wil wonen bij de mensen! En zie... dat voorhangsel! Nú kijken we toch wel even mee. En we houden de adem in. En we kijken zó mèt Mattheüs mee de tempel binnen. Dáár hangt dat grote gordijn: geopend! OPENge-scheurd! Het heeft nu zijn dienst gedaán. Je mag, zó maar, naar binnen-kijken. En de aloude weg naar de troon van God hier, die weg het aardse heiligdom binnen (waar het hemelse heiligdom 'slechts' werd afgebeeld, afgeschaduwd), die weg is niet meer, is afgeschafte, is vervuld!

Weg naar God open

Want: HET offer is zojuist volbracht. Door Jezus de Christus. En... NU is dan een nieuwe (bloed-)weg geopend náár God toe en ván God vandaan naar ons toe. Nú mogen we de ogen gericht houden op de Hogepriester van een beter, een nieuw, een eeuwig verbond.

Nu beginnen we toch wel te begrijpen wat hier op die voor ons goede vrijdag aan de hand is. DIT is het, en dan zeg ik het weer met een aantal woorden uit de brief aan de Hebreeën: dit is verouderd, de verdwijning nabij, dat oude verbond, de oude tempel, het oude allerheiligste, en... NU is aangebroken het nieuwe, waar dat oude al op wees, waar het oude op uit móest lopen.

Het nieuwe is gekomen

Nú is dat zover. Want nú is zojuist volbracht de dienst in het binnenste heiligdom voor Gods aangezicht door Jezus Christus. Zijn bloed heeft Hij nú gegeven. Zijn léven. Hij: de grote Hogepriester in het huis Gods. Psalm 40 profeteert al van Hem: toen zeide Ik: zie, IK kom, o HERE om Uw wil te doen. MIJN ziel, U opgedragen, kan U alléén behagen.

Verzoening eens voor altijd

Dát is nu echt gebeurd. Helemaal. Want Hij, Jezus, hééft daar zojuist als de om onze zonden vervloekte, lijdende, stervende volbracht ALwat voor onze verzoening nodig is. ALwat

daartoe nodig is dat wij weer tot God mogen gaan en dat God, de verzoenende God, de God des vredes met ons zal zijn; en dat Hij ons zegenen zal vanuit Zijn heiligdom. Kijk toch maar: dat open gordijn. TOEN al. Toen met een.

Wát een heerlijk Goddelijk teken: het voorhangsel: wég ermee! Het hoeft niet meer. Het heeft zijn dienst gedaan. Het kan wel gaan. Op en sinds de goede vrijdag. Die dag is nu geworden de Grote Verzoendag, waarop eens en voorgoed Jezus Zijn offer gebracht hééft. En zó is Hij, zegt Johannes (1, 2, 2) een verzoening voor onze zonden en niet alleen voor de onze, maar ook voor die der gehele wereld. Je hoeft nooit te denken: Hij deed het niet voor mij en de weg naar Gods troon staat voor mij niet open.

Gods vriendelijk aangezicht...

Ik wil u allemaal vragen: maar u hebt toch wel gemerkt hoe onmiddellijk na dat ontstellende lijden en sterven van Jezus voor u de HERE God toen – laat ik het zó zeggen – door dat open gordijn heen naar de hele wereld, óók naar u en jou knipoogt. Een knipoog van een verzoenend God. Zijn vriendelijk aangezicht om Jezus' wil naar u en jou toegekeerd. Dan wil ik met de Hebreënbrieff meteen daarbij oproepen: laten wij dáárom met vrijmoedigheid (dat is: het kán, het mág nu!) toegaan tot de troon der genade. Dat is wat! Als je op Hem ziet, Jezus Christus de gekruisigde, en je aan Hem overgeeft met belijdenis van je zonden, dán mag je dáárheen: naar het BINNENSTE heiligdom.

En dan – de belofte staat er bij – dan zul je barmhartigheid ontvangen: verzoening van zonde. Dan zul je hulp ontvangen 'te gelegener tijd', dat is: júist die hulp die je vandaag nodig hebt om God te dienen en zó te leven. Echt te leven: leven in de vrede met God!

Als we door dat open gordijn Gods vriendelijk aangezicht naar ons toegewend weten, mogen we zelfs juichen. Met Paulus mee. Romeinen 8:31vv. Goede vrijdag: Als God voor ons is, wie of wat zal tegen ons zijn? Hoe zal Hij, die zelfs zijn Eigen Zoon niet gespaard heeft... ons met Hem ook niet alle dingen schenken?!

Brochure

'Opstanding van Christus'

is er. Stort f 2,50 op giro 1599800 tnv Schrift & Getuigenis te Delft.

Een uitgave van het blad **Waarheid & Eenheid**. 01803-13281

H. de Jong, Zeist

Proeve van een avondmaalsformulier

Onlangs maakte ik voor de gemeente van Zeist een inleiding op de avondmaalsviering gereed die als een alternatief 'formulier' zou kunnen dienen voor wie behoefte aan afwisseling heeft. Je kunt het niet kort of verkort noemen en om er nog een preek aan te laten voorafgaan is misschien teveel van het goede. Gekombineerd met een verootmoedigings- en genadeverkondigingsliturgie aan het begin is het met de viering zelf meegerkend voldoende voor een zondagmorgenavondmaalsdienst. Misschien inspireert het anderen om ook eens wat op papier te zetten.

Geliefde Broeders en Zusters,

Wij vieren vandaag als gemeente van Christus het Avondmaal des Heren of de maaltijd van het Nieuwe Verbond. De instelling daarvan is ons beschreven door de apostel Paulus in de eerste brief aan de Korintiërs. We beginnen met daarnaar te luisteren.

I Korintiërs 11:23-26: „In de nacht waarin de Here Jezus werd overgeleverd, nam Hij een brood, sprak de dankzegging uit, brak het en zeide: dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker is het Nieuwe Verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt.”

Het verband waarin Paulus deze woorden schrijft maakt duidelijk dat wij de maaltijd des Heren niet lichtvaardig of gedachteloos moeten gebruiken. Er kwamen in de gemeente van Korinte misstanden voor die de viering van het avondmaal tot een aanfluiting maakten. Paulus wil daarom dat er gewerkt zal worden aan een sfeer die passend is voor de viering. Zelfonderzoek bij het licht van Gods Woord is daarvoor noodzakelijk, zowel in gemeentelijke als in persoonlijke zin. Eerbied en dankbaarheid, verwondering en blijdschap zullen voor die goede sfeer kunnen zorgen. Elk vanzelfsprekendheidsgeloof is daarentegen schadelijk. Om van erge dingen als het ontbreken van verzoeningsgezindheid en zelfs haatdragendheid in de onderlinge verhoudingen maar helemaal niet te spreken.

Het heilig avondmaal is een maaltijd van brood en wijn. Maar omdat daar een zinnebeeldige betekenis aan gegeven wordt zijn de hoeveelheden die we gebruiken beperkt: een enkele bete-

en een enkele teug. Het brood staat voor het meer gewone voedsel dat in de dagelijkse levensbehoefte van de mens voorziet. De Psalm (104:15) spreekt van „het brood dat het hart des mensen versterkt”. De wijn voegt aan dat gewone het extra van de feestvreugde toe, zoals hetzelfde psalmvers zegt: „de wijn die het hart des mensen verheugt”. Van brood en wijn gaat derhalve een versterkende en verheugende werking uit.

Christus maakt nu aan het avondmaal het brood en de wijn tot tekenen van zijn lijden en sterven voor ons. Wanneer het brood met het oog op de uitdeling gebroken wordt mogen we daarin een beeld zien van de verbreking van zijn lichaam aan het kruis. En het inschenken van de wijn herinnert ons aan het uitgieten van zijn bloed bij het offer dat Hij bracht. Zo is de Heiland met zijn verbroken lichaam en vergoten bloed ons dagelijks brood en onze zondagse wijn. Wonderlijk, wat voor Hem de zeer bittere kruisdood was, is voor ons de onuitputtelijke bron van kracht en vreugde!

Om de betekenis van het avondmaal goed tot ons te laten doordringen kunnen wij een viertal gezichtspunten onderscheiden.

1. In de eerste plaats kijken wij aan de maaltijd des Heren *achterwaarts*. Christus heeft gezegd: „Doet dit tot mijn gedachtenis”. Onze gedachten gaan daarom aan tafel terug naar het moment dat de Here Jezus aan het kruis zijn leven voor ons heeft uitgegeven in de dood om ons te redden van Gods toorn. „Om onze overtredingen werd Hij doorboord, om onze ongerechtigheden verbrijzeld; de straf die ons de vrede aanbrengt was op Hem, en door zijn striemen is ons genezing geworden” (Jesaja 53:5). We laten dit aan het avondmaal goed op ons inwerken en schakelen daartoe al onze vijf zintuigen in: we *horen* de woorden die de viering begeleiden, we *zien* het brood en de wijn, we *proeven* de tekenen, we *ruiken* ze zelfs en we *betasten* ze met onze handen. Onze zintuigen zijn de toegangswegen tot ons hart; de Here benut ze aan het avondmaal alle om ons met zijn liefde te bereiken.

2. Maar we richten aan het avondmaal de blik ook *voorwaarts*. „Doet dat totdat Ik kom”, heeft de Here Jezus gezegd. Dus spannen wij aan de maaltijd onze verwachtingen naar het tijdstip dat onze Here en Meester in levenden lijve voor ons zal staan. Wij verlangen sterk naar dat ogenblik. De nood van de wereld en de onverlostheid van ons

eigen bestaan drijven ons daar naar toe. „Maranatha!”, „Kom, Here Jezus, ja, kom haastig!”, bidden wij daarom aan tafel.

3. Ook verheffen wij aan het avondmaal de harten *opwaarts* in de hemel waar Christus nu is. We blijven met onze gedachten niet staan bij de uiterlijke tekenen van brood en wijn. Dat zijn immers maar tekenen die naar Hem verwijzen. Hijzelf is nu niet onder ons, tenzij dan met zijn Woord en Geest. In persoon is Christus nu aan de rechterhand van de Vader. Daarheen richt zich dan ook onze aanbidding. Zoals het in de oude kerk al klonk: sursum corda!, de harten omhoog!

4. Tenslotte is aan de tafel de aandacht ook *zijwaarts* gericht. Wij vieren het avondmaal niet op ons eentje maar als gemeente. Paulus wil dat wij al etende en drinkende het lichaam des Heren zullen onderscheiden. Hij bedoelt dan stellig het lijfelijke lichaam van Christus waarnaar het brood en de wijn verwijzen, maar toch mogen we die andere betekenis, namelijk die van zijn kerk, er ook in beluisteren. Ook in die zin zullen wij Christus' lichaam onderscheiden. Daarop gelet is ons alle individualisme verre en zijn wij blij dat we elkaar als broeders en zusters aan de familietafel van Christus mogen begroeten. Met welgevallen kijken wij opzij naar degene die naast ons zit. Hoe goed en hoe liefelijk is het als broeders en zusters ook tezamen zijn!

Al deze blikrichtingen: rugwaarts, voorwaarts, opwaarts en zijwaarts, tonen aan hoe rijk de betekenis van het avondmaal is. Het zal dan ook zelden gelukken al die aspecten tegelijk en even intens te genieten. Nu eens zal de ene kant, dan weer zal de andere zijde die er aan het avondmaal zit meer aanspreken of bijzondere aandacht krijgen, in het leven van de gemeente en van iedere gelovige. Dit hoeft niemand te verontrusten en kan zelfs gezien over de jaren bijdragen tot een rijk gevarieerde avondmaalsbeleving. Het is ook hier de Heilige Geest die bij elke viering aan een ieder toedeelt gelijk Hij wil.

Laat ons nu bidden.

Onze Vader, die in de hemelen zijt, Wij hebben Uw Zoon, onze Here Jezus Christus, lief zonder Hem gezien te hebben. Alleen zijn woord hebben wij bij ons.

Dat is zeker zeer veel en toch kunnen wij ons verlaten voelen.

Daarom danken wij U dat Christus ons een zichtbaar teken van zijn tegenwoordigheid gegeven heeft: de maaltijd van brood en wijn.

Wij bidden U dat wij deze maaltijd in geloof, hoop en liefde mogen gebruiken en dat de rijke betekenis ervan goed tot ons mag doordringen. Laat ons terugziende opnieuw onder de indruk komen van de grote liefde die Christus voor ons heeft opgebracht toen Hij Zichzelf aan het kruis ter verzoening van onze zonden offerde. Laat ons vooruitziende groeien in het verlangen naar Christus' wederkomst. Laat ons opziende door de Heilige Geest verenigd worden met Christus in de hemel.

Laat ons opziende onze broeders en zusters ontdekken die Gij ons gegeven hebt.

Wij bidden U ook voor de jeugd der gemeente en voor belangstellenden van buiten die onderwezen worden in de leer van het evangelie. Laten zij mogen komen tot een overtuigende belijdenis van hun geloof zodat zij met ons aan 's Heren maaltijd mogen deelnemen.

Wij bidden U voor de kerk in de wereld, oud of pas gesticht, rijk of arm, gerespekteerd of vervolgd, een of helaas verdeeld. Dat Uw genade en wil haar beheersen mogen.

Wij bidden U ook voor ons kerkver-

band en de plaatselijke kerk waar we deel van uitmaken. Geef dat wij de naam 'kerk' en 'Nederlands' en 'gereformeerd' waardig dragen mogen. Ook bidden wij U voor onze broeders en zusters die in omstandigheden verkeren dat zij ons meeleven en onze voorbeden dringend behoeven: de zieken, de ouden van dagen, de eenzamen, de rouwenden, degenen die verdriet hebben, de werkzoekenden, degenen die in militaire dienst zijn (opeens weten wij in deze tijd weer waarvoor zij kunnen komen te staan), degenen die ver weg zijn. In stilte noemen wij nu hun namen ...

Wees met de zendelingen en hun helpers en met allen die in dienst van het evangelie zijn uitgegaan.

Tenslotte bidden wij U voor hen die in deze wereld in het groot of op beperkte schaal tot regeren geroepen zijn. Hun taak schijnt wel steeds moeilijker te worden en wij benijden hen niet. Dat zij dan hun sterkte in U mogen zoeken en vinden.

Wij smeken U dit alles in Jezus' naam, in de stellige verwachting dat Hij zal terugkomen en Gij dan, Here, zult zijn alles en in allen.

Onze Vader die in de hemelen zijt ... Amen.

Komt nu, want alle dingen zijn gereed...

Dankgebed na de viering:

Hemelse Vader,

Wij prijzen U om het geschenk van het avondmaal.

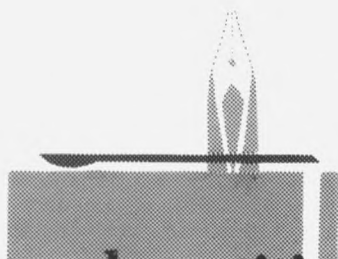
Er is geen gelegenheid waarbij we zo onontwikkbaar voor Uw heil in Christus worden geplaatst als wanneer wij aan de tafel van het Nieuwe Verbond zijn. Gij bezet ons dan van achteren en van voren en Gij legt Uw hand op ons.

De prediking kent de variatie: nu eens die tekst en dan weer dat onderwerp. De ene boodschap neemt daarin de veelkleurigheid aan.

Maar het avondmaal herhaalt met grote nadrukkelijkheid het centrale en draagt ons dat langs alle toegangswegen die een mens bezit naar het hart. Zo voedt en versterkt U ons met deze teerkost voor onderweg.

Laat ons dan nu we weer van tafel opstaan en onze reis door het leven en door de geschiedenis met blijdschap vervolgen, totdat wij thuiskomen en voor U o God verschijnen in Sion – bidden wij U in Jezus' gezegende Naam.

Amen.

Pastorale notitie

J. Kranenburg, Kampen

En nu geen zondaar meer

Het is al weer een aantal jaren geleden dat een friese predikant in zijn kerkblaadje schreef over de moord op de Messias en daarin de joden onkruid en tuig noemde. Onkruid dat nooit vergaat zelfs!

De man kreeg emmers vol toorn over zich uitgestort en moest zelfs even onderduiken. Weer bovengronds heeft hij zich verdedigd door uiteen te zetten dat hij zo had geschreven om duidelijker te doen uitkomen hoe groot Gods liefde is. God zou onkruid liefhebben dat nooit en te nimmer vergaat.

U zult dit ook een vreselijke gedachte vinden, maar ik ben er niet zeker van dat dit denken niet af en toe bij ons binnen sijpelt.

Het is zelfs min of meer gangbare leer geweest. Misschien hebt u nog ergens

een oud kerkboekje met achterin de 'christelijke gebeden'. Ze zijn al heel oud. Er staat o.a. een openbare belijdenis der zonden in, waarin te lezen staat: „... wij erkennen en belijden dat wij met ons zondig leven zonder ophouden uw heilige geboden overtreden...”

Zonder ophouden!

Komt dat niet heel dicht bij het onkruid dat niet vergaat?

Ik denk dat velen onder ons zich herinneren hoe prof. H.J. Jager in de laatste jaren van zijn leven in zijn preken tegen zulk gedachtengoed kon fulmineren.

Hij had een dominee in een preek horen zeggen: wij zondigen allen aan de lopende band.

Vanuit zijn ervaringen in het kamp Vught vertelde hij in een preek wat een lopende band is en hoe je daar aan je aandacht geen moment kon laten verslappen.

Als we zo zondigen is dat niet te best, zei hij dan.

Schrijf ik dit nu om te zeggen dat het met ons wel wat meevalt? Nee, maar om u te zeggen dat de Here God zoveel groter is. Hij heeft geen onkruid lief dat nooit vergaat. Hij heeft onkruid lief opdat het zou ophouden onkruid te zijn. Hij heeft de zondaar lief opdat die zou ophouden zondaar te zijn.

Ergens laat een schrijver Zachëus de tollenaar tot Jezus zeggen: Meester, ik heb wel duivels gehandeld, maar ik

ben geen duivel. Ik ben een mens. Ik ontving de gave om vandaag anders te handelen dan gisteren. Dat is dicht bij de waarheid dan wat de friese dominee beweerde.

Ik doe zonden en ik doe er meer dan ik besef, maar ik ben geen zondaar meer.

Ik zou het zo nooit durven zeggen als de Bijbel ons daarin niet voorging.

Ik schrijf dit stukje, overwegend dat u het misschien leest omstreeks Goede Vrijdag.

Dan overdenken wij dat Christus toen wij nog zondaren waren voor ons gestorven is. Toen wij nog zondaren waren! Verbazend is dat: die verleden tijd. In onze kerken zal Gezang 452 uit het Liedboek niet vaak gezongen worden. Het is niet in de selectie opgenomen.

Maar er staat een regel in, die u van mij best mag zingen:

Een zondaar, een verlost' o Heer, en nu geen zondaar meer!

Ingezonden

Het verbond en Israël

(Reactie op het artikel van drs. De Jong: Het verbond en Israël)

Als ik lees wat drs. H. de Jong in dit artikel en ook elders schrijft over Israël, ben ik het in veel met hem eens en toch is er iets onbevredigends voor mij in zijn schrijven. Hij is het eigenlijk wel eens met het feit, dat bij de Vrijgemaakten er weinig belangstelling voor Israël is en hij wijst dat aan het feit, dat zij oog hebben voor de verbondswraak over het merendeel van Israël omdat zij de Here Jezus als Messias verworpen hebben en nog verwerpen en dat je hun daarom niet meer Gods volk kunt noemen en dat je zeker niet op een rooskleurige toekomst van Israël moet rekenen.

Als drs. De Jong schrijft, dat hij zich wel kan vinden in de theologie van de Vrijgemaakten, dan vraag ik: welke theologie?

Die van dr. W.G. de Vries, die er zo de nadruk op legt, dat Paulus de Joden noemt „naar het evangelie vijanden om uwentwil” (aangehaald in het Ned. Dagblad van 16 maart jl. onder de rubriek 'De Tribune'?)

Ik ben het liever eens met mijn oude leermeester prof.dr. S. Greijdanus en wat die schrijft in zijn commentaar op Romeinen, met name hst. 9-11.

Eerst valt daarin op, hoe hij er op wijst, dat wat de Israëlieten betreft Paulus schrijft (en dat is na de Pinksterdag!): mijn verwanten naar het vlees, dus Joden, *zijn* Israëlieten, hunner *is* de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden, en de wetgeving en de eredienst en de beloften, hunner *zijn* de vaders en uit hen *is* wat het vlees betreft, de Christus, die is boven alles, God, te prijzen tot in eeuwigheid! Amen.

Hij schrijft over zijn verwanten naar het vlees, over wie hij zo'n hartzeer heeft, omdat zij het evangelie van Jezus Christus niet aannemen: zij *zijn*, niet: waren, Israëlieten, hunner *is*, niet: was, de aanneming tot zonen, de verbonden en de beloften.

Ze gelden vandaag nog.

Paulus weet dat het merendeel Jezus als de Messias verwerpt en dat de verbondswraak over hen komt, gelijk ook over heidenen, over Christenen uit de heidenen, waartoe wij in Nederland voor het merendeel behoren, als zij het evangelie verwerpen.

Maar het gaat er om, of de beloften dan niet meer gelden en God zijn volk verstoten heeft en dan antwoordt Paulus in hst. 11:1 v.v.: *Volstrekt niet*.

Dat God zijn volk niet verstoten heeft, daarvan is hij, Paulus, zelf het eerste bewijs, dat hij noemt. Hij was zelf zo'n vijand van Jezus Christus (Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij?). Maar door Gods verkiezende genade is hij behouden. Hij behoort bij het begenadigde volk Gods. En als tweede bewijs noemt hij, dat er net als in Elia's dagen de HERE zich 7000 bewaard heeft, die de knie voor Baäl niet gebogen hebben. Israël is er nog steeds als volk van God. Hij weet ook wel, dat er veel van dat volk Gods afgevallen zijn, ja, als takken van de olijfboom zijn afgehouden, Hij wijst er ook op, dat hun val de verlossing van de heidenen is geworden. Maar God is machtig de eigen takken weder te enten op de eigen olijfboom en ziet in het feit, dat heidenen zijn aangenomen, de bedoeling van God, om de Joden tot jaloersheid te verwekken.

Greijdanus tekent dan aan: „Israëls verwerping en ellende, en de begenadiging der heidenen met het evangelie zijn het middel en de weg, om Israël tot berouw en bekering en behoudenis te brengen.” (a.w. pag. 495).

En zal dat ook gebeuren? Is er nog een toekomst voor Israël? Ja, zegt de apostel: ik deel u een *geheimenis* mede: een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen binnengaat (11:25). M.a.w. dan als de volheid der heidenen het koninkrijk Gods zal binnengaan zijn, zal aldus gans Israël behouden worden.

Tegenover de gedeeltelijke verharding staat het behoud van geheel Israël straks. Er is hoop, „een zeer rooskleurige toekomst voor Israël”. Geheel Israël wordt behouden. Er komt een massale bekering van Israël. Dat is enkel genade, zoals ons behoud, nl. dat van ons heidenchristenen, enkel genade is, de bekering komt van God: *Hij* zal goddeloosheden van Jakob afwenden, vs. 26. Het geheim daarvan is, dat „zij naar de verkiezing geliefden zijn om der vadersen wil”, vs. 28. Dat is niet afstandelijk bedoeld (aldus De Jong), hoe kun je dat nu zeggen? Nee, Hij kan zijn beloften en zijn eden aan de aartsvaders, Abraham, Izaäk en Jakob, niet vergeten. Zij *zijn* beminde, nu nog! God houdt ondanks alles nog van zijn oude volk. En al heeft Hij het moeten straffen om zijn zonden en verwerping van Jezus als de Messias. Dit is zijn laatste woord niet. Zijn laatste woord is aan zijn verkiezende genade en zijn niet-vergeten verbond en het resultaat: het behoud en de bekering van heel Israël, niet van elke Israëliet, hoofd voor hoofd, maar wel van Israël als geheel. En zo zal door de Kerk uit Israël en uit de volken, die allen onder de ongehoorzaamheid besloten waren, maar over wie Hij zich allemaal ontfermd heeft (vs. 32), Gods lof gezongen worden, die beiden, Joden en heidenen, één gemaakt heeft

door het bloed des kruises (Efeze 2:16).

Wat koninklijk, royaal is God. En duizendmalen meer barmhartig dan wij Joden en voormalige heidenen boosaardig zijn, om in de geest van Guido Gezelle te spreken. Is het teveel gezegd, dat ik de indruk heb, dat daarom Israël bij een aantal Vrijgemaakten (niet allen), niet zozeer in de belangstelling staat, omdat zij toch teveel laten afhangen van onze gehoorzaamheid en ons voldoen aan de eisen van het verbond! En te weinig oog hebben voor het surplus der genade Gods, Die Israëls en ons behoud wil en door de overmacht van zijn Heilige Geest onze ongehoorzaamheid teniet doet, hun en ons hart vernieuwt, de wil van Israël ombuigt en onze onwil.

En als er dan Christenen zijn, die in de totstandkoming van de staat Israël in 1948 en in de terugkeer van talloze Russische Joden naar Israël een wonder zien – en dat vind ik ook – zou dat dan niet een begin kunnen zijn van de vervulling van de oude beloften? Moet je dan zeggen, nee, dat is geen vervulling, want ze bekeren zich nog niet tot Jezus? Is het niet zo, dat wij als Gereformeerden altijd beweren, dat ons behoud enkel genade is en dat God de EERSTE is en dat is zo!! Zou dan dat niet het begin van zijn genade zijn, namelijk de terugkeer naar Israël en daarna de gave van de bekering, de wegneming van de bedekking, zodat zij in de Schriften (en tweederde van de Schriften hebben zij al) Jezus als de Messias herkennen, want die zijn het die van Mij getuigen (Joh. 5:39) en dan ook het Nieuwe Testament erkennen als het evangelie van Jezus, hun en onze Messias?!!

Laten we groot van Gods genade denken en geloven aan de heerlijke toekomst voor Israël. Al mijn Nederlands Gereformeerde en ook Vrijgemaakt-Gereformeerde (trouwens ook al *mijn Christelijke*) broeders en zusters wil ik daartoe oproepen.

J.D. Houtman, Apeldoorn

H. Algra, Den Helder

Kindernevendienst

De vraag op welke manier de kinderen meer betrokken kunnen worden bij de zondagse kerkdienst houdt veel gemeenteleden bezig.

Sommigen vinden dat kinderen in de gewone kerkdienst thuis horen, anderen zijn van mening dat er aparte diensten voor de kinderen belegd kunnen of moeten worden. In dit nummer van 'Opbouw' wordt niet ingegaan op de voor- en nadelen van de beide vormen van verkondiging. Ik geef slechts een impressie van een 'kindernevendienst' in een kleine gemeente.

In deze gemeente is de kindernevendienst in twee groepen gesplitst. De ene zondag gaan de kinderen van 4 tot 6 jaar naar de nevendienst, de andere zondag de kinderen van 7 tot 9 jaar. Het ritme van eens in de twee weken is bedoeld om de kinderen ook te leren om de 'gewone' kerkdiensten mee te maken. Tijdens het voorspel van de psalm die voor de preek gezongen wordt verlaten de kinderen de kerkzaal; ze komen voor de kollekte en de slotzang, aan het eind van de dienst, weer terug. Voor de kinderen vanaf 10 jaar zijn er de catechisatie en de jongste jeugdvereniging.

Lied van de maand

Vandaag is er nevendienst voor de oudste groep kinderen. Zo stil mogelijk lopen we de trap op naar een zaaltje boven de kerk. Er zijn vanmorgen 6 kinderen: Sylvia, Hesther, Marjolein, Frans, Arwin en Anne. De leiding is in handen van twee zusters uit de gemeente.

Iedere maand leert de gemeente een 'lied van de maand'. Het is de bedoeling dat de ouders dit lied ook aan de kinderen leren. Ook in de nevendienst wordt hier op in gespeeld. „Wie weet wat het lied van vorige maand was?” Hesther weet het. Het was 'Neem mijn leven, laat het Heer'. We zingen het lied, en daarna 'Welkom, welkom in ons midden'. Dan wordt er gebeden om een zegen voor deze ochtend.

Ook deze maand is er natuurlijk een lied van de maand: een paar verzen uit Psalm 136. Er wordt uitgelegd wat de betekenis is van deze psalm. Een van de kinderen vertelt dat het een Psalm is die laat zien dat God voor ons zorgt. Dat is inderdaad precies de kern van deze psalm.

De leidsters zingen de psalm voor en spelen de psalm ook een keer voor op de blokfluit. Daarna oefenen we met zijn allen het eerste vers van Psalm 136. Wie weet leren de kinderen zo wel eerder een aantal psalmen en liederen dan de volwassenen...

Marcus

In de kerkdiensten tussen kerst en pasen wordt in een aantal kerkdiensten geprekeerd uit het evangelie naar

de beschrijving van Marcus. Ook in de kindernevendiensten wordt aan dit evangelie aandacht besteed. In overleg met de predikant is een aantal thema's uitgekozen. Ook zijn er suggesties voor de verwerking. De leiding van de kindernevendiensten kan op die manier aansluiten bij de zondagse preken.

De vertelling begint met het noemen van tegenstellingen.

De leidsters noemen een woord; de kinderen moeten het tegenovergestelde raden. Alle kinderen doen goed mee. Zwart-wit, dik-dun, hoog-laag, stout-lief, licht-donker.

Vorige keer was er een heel licht verhaal: over Jezus op de berg. Wie waren daarbij? Een van de kinderen zegt: Johannes, Petrus en Jacobus. Bijna goed, alleen kwamen er ook nog twee mensen uit het Oude Testament: Elia en Mozes uit het Oude Testament. De boodschap van God was toen: Jezus is Mijn Zoon, naar Hem moeten jullie luisteren.

Dan komt het verhaal van deze week. Een moeilijke geschiedenis: de genezing van de bezeten jongen (Marcus 9).

Het verhaal is niet licht, het begint juist heel donker. Er wordt een jongen bij de Here Jezus gebracht. Hij doet soms erg wild en laat zichzelf in het vuur of het water vallen.

De discipelen kunnen hem niet beter maken. Dan wordt Jezus erg verdrietig. En Hij zegt: „Alle dingen zijn mogelijk voor wie gelooft”. En Jezus maakt de jongen beter, hij wordt helemaal rustig.

Na afloop waren de discipelen juist onrustig. Waarom konden zij die jongen niet beter maken? De boodschap van de Here Jezus was: „jullie hadden moeten bidden”. Dat is ook het thema van vanmorgen: als er iets is, moeten jullie bidden. Dat staat in Jacobus 5 vers 16. Het is een boodschap voor ons allemaal, een boodschap van God.

Werkje

Na de vertelling is het tijd voor een 'werkje'. De kinderen mogen een plaat uitkiezen. Alle platen hangen samen met het thema bidden. Kennelijk heeft iedereen dezelfde smaak, want alle kinderen kiezen dezelfde kleurplaat uit. Tijdens het kleuren worden er nog een paar vragen gesteld.

„Wat vonden jullie mooi aan het verhaal?” Hesther: „Dat die jongen weer beter werd!” „En wat hebben jullie geleerd van deze geschiedenis?” Marjolein: „Dat je voor elkaar moet bidden”.

Er zijn nog een paar minuten over. We gaan nog even in de kring zitten om een lied te oefenen. Het is het lied: 'De Heer is waarlijk opgestaan'. Dat lied wordt straks ook in de dienst op Paaszondag gezongen. Eén van de kinderen merkt op dat hij dat niet hoeft te

leren, want hij heeft het al op school geleerd.. Het slotlied is: 'Dit is de dag die de Heer ons geeft'. Een lied waar je ook lekker bij in de maat kunt klappen. We danken met elkaar en dan is het de hoogste tijd om naar beneden te gaan. De tekeningen worden meegenomen naar de kerkdienst. De kinderen laten trots de kleurplaat aan de ouders zien.

Volgende week is er weer een kindernevendienst, maar dan voor de jongste groep kinderen.

Jeannette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

De moeder van Daniel (3)

Moeder wordt beter! Ze ziet er heel raar uit in het grote bed. Nog nooit heeft Daniel zijn moeder in een echt bed gezien. Ze slaapt altijd op een matras op de grond en dat is al heel wat, want Daniel en zijn broertjes en zusjes slapen op een matje op de grond en heel veel andere mensen in zijn dorp ook. Maar in het ziekenhuis staan bedden, en moeder is heel blij dat ze zulke mooie lakens mee heeft gekregen, anders zou ze zich hebben geschaamd. Er is nog een reden waarom moeder er raar uit ziet. Haar haar is eraf, alle kleine zwarte krullertjes. Dat moest, zei de zuster. Er mag niemand met haar op de ziekenzaal want in haar kunnen beestjes zitten. „Maar ze heeft geen beestjes,” had vader boos gezegd. Het hielp niet, en het gaf ook niet zo erg want alle vrouwen op de zaal hadden ook kale hoofden. Daniel zijn haar moest er ook af want hij mocht bij moeder op de zaal blijven slapen omdat hun huis te ver weg is, maar niet in een bed, Daniel ligt net als altijd op een matje op de grond. Moeder krijgt van tijd tot tijd een prik en ze is enorm opgeknapt. Ze laat zich soms voorzichtig uit bed glijden om naar de w.c. te lopen. Morgen komt vader weer en dan gaan ze naar huis. „Moeder, moet ik nog wat kopen?” vraagt Daniel. „Heb je de kleren al gewassen?” vraagt moeder. „Ja,” zegt Daniel, „de kleren liggen al op het gras te drogen, daar vlak bij de kraan buiten.” Hij wijst door de grote deur naar buiten. Moeder lacht. „Hebben we nog wat te eten?” Daniel moet alles doen, kleren wassen, water ha-

len, eten klaarmaken, het kan allemaal op het terrein van het ziekenhuis. „We hebben zoete aardappels maar geen groente meer,” zegt hij. „Ga maar een beetje groente halen”, zegt moeder, „en voor 20 frank gedroogde visjes.” Ze grabbelt wat geld uit haar bloes. „Niet te lang wegblijven hè.” Daniel gaat er als een haas vandoor, naar de markt. Dat is nog eens een markt, heel wat anders dan bij hem in het dorp. Er is van alles te koop, eten, kleren, stoelen en tafels, bier en touwen, glazen en veters en radio's. En overal lopen jongens, net zo oud als Daniel ongeveer, met dozen met snoep en kauwgom erin. Sommige hebben een sigaret in de mond en Daniel kijkt er jaloezers naar. „Ik ga vragen of ik hier ook mag werken,” denkt hij. „Stel je voor, de hele dag op de markt lopen met lekkers en geld verdienen, dat is nog eens wat anders dan hakken op het veld en bonen en mais planten. Ik vraag het meteen aan moeder straks.” Maar nu doorlopen, naar de gedroogde visjes. Wat is het toch druk, iedereen duwt tegen iedereen aan. Daniel steekt de hand in zijn zak om te voelen naar zijn geld, maar wat is dat: er zit al een hand in zijn zak! Daniel pakt de hand stevig beet en kijkt om zich heen. Wil iemand zijn geld stelen. Een kleine jongen kijkt hem bang aan en probeert zich los te rukken. „Dief,” snauwt Daniel. „Ik heb honger, ik heb honger, ik kan geen werk vinden,” jammert de jongen. Hij ruikt nog een keer en weg is hij. Daniel rent hem niet na. „Morgen ga ik lekker naar huis,” zegt hij tegen zichzelf.

Tussen kerk en keuken

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Pasen

„En schaam u het evangelie van Christus niet.” Kinderen hebben er in het algemeen weinig moeite mee dit schriftgedeelte in praktijk te brengen. Een kind dat in de week van Pasen een vakantiebijbelschool had bezocht, zat op de schommel en zong onbekommerd op de maat van de heen en weergaande beweging: „Je...zus... is opge...staan... En Hij leeft... Hallelujah...”

Ze zong niet om te evangeliseren. Het was gewoon een lied dat ze mooi vond en dat uiting gaf aan haar opgewekte stemming. Toch ademde het iets van: „De Lof des Heren uit de mond van kinderen en zuigelingen.”

Voor dit soort kinderen is geloven

geen genade. Nee, ongeloof is dom.

Een gesprek tussen drie meisjes:

„Oei Linda... Geloof jij niet? En kijk dan eens naar het gras en naar de bloemen. Hoe denk je dat dat er komt.” „Dat heeft de tuinman gezaaid”, zei de ongelovige Linda bedremmeld.

„Jahá... Maar wie laat het groeien?

Zo. Dat weet je niet he? De Here God natuurlijk!” gaven de andere twee triomfantelijk ten antwoord.

De bekering kwam ter plekke, want Linda wilde in kennis niet voor haar vriendinnetjes onderdoen.

Toen onze oudste een jaar of zeven telde, was hij zeer, zéér mededeelzaam tegenover de buurtbewoners. „Opa en Oma uit Zeeland komen en ze blijven een week en vanavond eten we pannenkoeken en mama moet hard werken om het huis netjes te maken.” Hij liet het niet bij mededelingen van deze aard. Op Paasmorgen deelde hij de vader van een vriendje, die vroeg waarom hij zo mooi zong, mee dat het feest was.

J.M. Smelik, Benidorm

Impressies uit Benidorm (slot)

In een laatste notitie wil ik een indruk geven van de Algemene Vergadering van de Nederlandse Evangelische Gemeenten in Spanje en Portugal, die het afgelopen najaar in Denia werd gehouden. Daar waren afgevaardigden bijeen uit Benidorm, Denia, Mallorca en de Costa del Sol. Voor die van Gran Canaria en de Algarve was de afstand te groot. Uit Nederland waren twee bestuursleden aanwezig van de Stichting voor Evangelisch Pastoraat onder Nederlanders in Spanje (de EPNS), die steun verleent en coördinerend optreedt. De kerken en groepen zijn overigens geheel zelfstandig, onafhankelijk van de kerken in Nederland.

In Denia, Benidorm en aan de Costa del Sol zijn er geïnstitueerde kerken, waarin Christenen uit vele richtingen elkaar op het fundament van de Heilige Schrift en de Apostolische Geloofsbelijdenis vinden. Op de Algemene Vergadering vernamen we tot onze vreugde, dat het opbouwwerk, dat de laatste jaren in het Zuiden van Portugal verricht is, ertoe heeft geleid dat men ook daar een kerk wil institueren.

Op Mallorca is het aantal Nederlanders de laatste tijd sterk teruggelopen. Het is de vraag of daar komend jaar nog kerkdiensten gehouden kunnen worden. Op Gran Canaria is er een toename van toeristen; het gaat wel voornamelijk om mensen, die slechts enkele weken verblijven.

Aan de Costa del Sol en de Costa

„De Here Jezus was eerst dood en toen is Hij Zelf uit het graf gekomen en nu leeft Hij weer!”

„Dat kan helemaal niet”, zei de vader botweg.

„Dat kan wel, want het is gebeurd”, antwoordde Jan Wiepke monter.

Thuisgekomen vertelde hij ons van dit gesprek. Medelijdend voegde hij er aan toe: „Zielig voor Siep hè, dat ie zo'n stomme vader heeft... en het is nog een rotvader ook. Hij slaat Siep. Maar gelukkig is het niet z'n echte vader.

Die woont ergens anders.”

Hij pakte zijn fietsje en reed behendig het tuinhekje door. We hoorden toen hij aan de overkant van de straat was, nog zijn stem die luidkeels zong: „Daar juicht een toon, daar klinkt een stem, die galmt door gans Jeruzalem...”

Alleen door Jeruzalem?

Ook door Alkmaar... door Noord-Holland... Vult u zelf maar verder in. Pasen 1991... De Zoon van GOD is opgestaan. Hallelujah!

Blanca is er sinds een paar jaar een niet-onaanzienlijke teruggang; vergeleken bij vorig seizoen zo'n 25% minder mensen.

Een van de redenen hiervoor is wel, dat Spanje lang zo goedkoop niet meer is als vroeger.

En de toenemende ontkerkelijking zal zeker ook wel een rol spelen.

Zo deelden we tijdens de twee dagen vergaderen in Denia onze zorgen, maar ook onze vreugde en dankbaarheid. Een belangrijk onderdeel van de Algemene Vergadering was de lezing van ds. Jorge Pastor – de predikant van de Baptistengemeente in Denia, die ons gastvrijheid bood in hun Residencia – over verleden, heden en toekomst van de Protestantse kerken in Spanje.

Sinds 1977 kwam er – na de vervolging en achterstelling tijdens het Franco-regime – een wijziging in de Grondwet, die werkelijk godsdienstvrijheid gaf.

Momenteel is er een wet in de maak, die aan alle vormen van discriminatie een einde maakt. Niet alleen zullen de niet-Rooms Katholieke kerken nu ook belastingvrijheid gaan genieten, maar er komt vooral een grote geestelijke vrijheid en gelijkstelling, waardoor bijvoorbeeld predikanten erkend worden en toegang krijgen tot ziekenhuizen en gevangenissen zonder dat zij daarvoor afhankelijk zijn van een goedwillende directie.

Zo groeit er ook in dit opzicht iets goeds in dit zonnige land!

T. Hoekstra, Zwolle

Mystiek in de literatuur (2)

Wij zijn één overbloeid geheel

Mystiek is het streven naar een zo innig mogelijk contact met het goddelijke. Het ideaal is: éénwording, versmelting. De kloosterling in het gedicht van Nijhoff had zo'n ervaring van éénwording. De vreemdeling (Jezus!) zegt tot hem:

„Wij zijn één overbloeid geheel,
Ik zie mijn hyacinten om uw slaap
En rozen in uw handen en uw voeten.”

Ook bij Sint-Franciscus hebben we zoiets gezien: ook hij krijgt de stigmata, de tekens van de wonden zoals Jezus gehad moet hebben. In de Middeleeuwse literatuur komen we dit herhaaldelijk tegen; mensen die zich zo verdiept hebben in het lichamelijke lijden van de Here Jezus, die zich dat zo hebben ingeleefd, dat zij zelf de wonden in hun lichaam krijgen. (Zelfs in de Zwolse Courant van 9 december stond een artikel over een zekere Dora Visser die de stigmata gekregen zou hebben op 1 december 1843. Ze ligt begraven in Olburgen; enkele mensen proberen te bereiken dat de paus haar zal verklaren.)

Wonderlijke verhalen

Het verhaal over Franciscus doet nogal ongeloofwaardig aan. Er zijn nog veel fantastische verhalen. Bij voorbeeld dat over Christina de Wonderbare. Ze heeft zo streng gevast en boete gedaan dat ze eraan bezwijkt. Maar bij haar begrafenis vliegt het lichaam uit de kist op de hanebalken van de kerk. Later vertelt ze dat ze in het vagevuur en de hel is geweest, daarna in de hemel. God heeft haar laten kiezen: ze mocht in de hemel blijven, maar ze mocht ook weer levend worden; door zelf veel te lijden zou zij gefolterde zielen uit het vagevuur kunnen verlossen. Ze kiest het laatste. En dan volgen allerlei bizarre gebeurtenissen. Ze leeft op toppen van bomen, op spitsen van kerktorens en op bonestaken. Ze kruipt in hete ovens, grote vuren en ketels met kokend water; niets deert haar. In de winter zit zij dagen lang onder het ijs van de Maas, ze verhangt zich aan de galg te midden van dieven en blijft daar dagen lang hangen. Ze drinkt bij voorkeur afwaswater. Van andere 'heiligen' wordt verteld dat zij as over hun eten strooiden: het mocht vooral niet lekker smaken. En wat denkt u van het volgende? Sint-Ludgard werd eens bezocht door Jezus in de gedaante van een lam dat zijn voorvoeten op haar schouders legde en haar op de mond kuste en tegelijk een heerlijke, nooit gehoorde melodie zong. Over Katharina van Siena wordt verteld dat Jezus haar eens een verlovingsring gaf, dat Hij op een andere keer Zijn hart met het hare

ruilde en dat Hij haar liet kiezen tussen een kroon van goud en een doornenkroon. Zoals van een heilige te verwachten is, koos zij voor de laatste. Ook zij kreeg de stigmata.

Zouden de mensen in de Middeleeuwen dat nou écht allemaal geloofd hebben? Het verhevene en het belachelijke lagen gevaarlijk dicht bij elkaar. Toch heeft het allemaal met mystiek te maken.

Hadewijch

Een heel andere figuur is Hadewijch. Ze moet in het midden van de dertiende eeuw hebben geleefd. We hebben gedichten van haar, brieven en vooral: visioenen. In al haar werk staat centraal: de minne, dat is de liefde tot God, maar ook de liefde van God. We vinden ook bij Hadewijch dat streven naar éénwording met Jezus. Uit één van haar visioenen, het zevende, neem ik een gedeelte in vertaling over:

— Toen gaf Hij me Zichzelf in de vorm van het sacrament, onder de gebruikelijke gedaante van de hostie. Daarna gaf Hij me te drinken uit de kelk, in de gedaante en met de smaak die daarbij gebruikelijk zijn. Daarna kwam Hij zelf tot mij: Hij nam me helemaal in zijn armen en drukte me tegen Zich aan. Met al mijn leden voelde ik de volle zaligheid van zijn lichaam, volgens de menselijke begeerte van mijn hart. Bij volle bewustzijn werd ik daar naar hartelust bevredigd. Ook had ik een korte tijd de kracht om deze ervaring te doorstaan. Maar al heel spoedig verloor ik het beeld van deze heerlijke man; ik zag hoe Hij helemaal verdween en vervluchtigde en dermate versmolt dat ik Hem buiten mij niet meer bespeuren of ontwaren kon en Hem binnen in mij niet onderscheiden kon. Het kwam mij toen voor alsof wij één waren zonder onderscheid.

Uurtjes van korte duurtjes

Zulke tijden van verrukking duren echter maar kort. Ze worden vaak gevolgd door periodes van neerslachtigheid. In de 'Tale Kanaäns' spreekt men nú nog over: „uurtjes van korte duurtjes” die gevolgd worden door tijden waarin men zich van God verlaten voelt. Ik ben die uitdrukking zelfs nog tegengekomen in preken van enkele jaren oud. Hadewijch klaagt in haar gedichten ook over donkere tijden, ze voelt zich soms verlaten en berooid:

Bi wilen licht, bi wilen swaer,
Bij wilen doncker, bi wilen claer
In vriën troost, in bedwongene vaer,
In nemen ende in geven
Moeten die sinne,
Die dolen in minne
Altoos hier leven.

(In vriën troost = in ongestoorde zaligheid

in bedwongene vaer = in benauwende angst)

Dát is het lot van de mystiek: verrukking en zaligheid worden afgewisseld door gevoelens van eenzaamheid en verdrukking. En, of je nou de 'oude schrijvers' leest die in piëtistische kring nog steeds geliefd zijn, of dat je lectuur uit die kring van de laatste vijftig jaar doorneemt, telkens kom je dat weer tegen: zekerheid afgewisseld door wanhoop. De 'Tale Kanaäns' zegt nóg: „Van de wolken in de kolken”.

Zuster Bertken

We moeten niet al te lang bij de Middeleeuwen blijven stil staan. Daarom neem ik als laatste: Zuster Bertken. Toen zij dertig jaar oud was, liet zij zich opsluiten in een kluis die tegen de Buurkerk in Utrecht was gebouwd. Zevenenvijftig jaar heeft zij daar geleefd; nooit heeft ze haar kluis verlaten. Zij stierf in 1514 en ze is op haar eigen verzoek in haar kluis begraven. Er werd een bijzonder plechtige rouwdienst gehouden, de klokken werden geluid alsof er een heel hoge geestelijke was gestorven en het volk kwam in drommen opzetten. Zes speciale wachters waren er nodig om de menigte in bedwang te houden. Zevenenvijftig jaar in die kluis! Wat een ontberingen moet ze hebben geleden. Altijd was ze op blote voeten, ze droeg in zomer en winter een grof haren kleed op haar blote lichaam plus een eenvoudige grijze rok. Nooit was er vuur waarbij ze zich kon warmen. Eten en drinken kreeg ze, maar ook daarin was ze heel sober: vlees en zuivel heeft ze nooit willen hebben. In zo'n kluis waren gewoonlijk twee vensters. Het ene moest uitzicht geven op de kerk, zodat de ingekluide de mis kon volgen, de communie kon gebruiken en kon biechten. Via het andere venster kwam frisse lucht en kon het voedsel worden aangereikt. Bovendien was er zo contact mogelijk met mensen die om raad en bijstand kwamen vragen. In Utrecht moet nog één kluis te zien zijn, bij de Jacobijkerk. Van andere kluizen is vrijwel niets over, ook niet van die waarin zuster Bertken geleefd heeft.

Zuster Bertken was een hoogstaande, intelligente vrouw, een waardig opvolgster van Hadewijch tegen het einde van de Middeleeuwen. Net als Hadewijch leefde ze niet alleen in haar eigen geestelijke wereld, maar betekende ze ook iets voor anderen. We weten alleen van Zuster Bertken iets meer af. Ze gaf raad aan mensen die aan het venster van haar kluis kwamen. Ze droeg haar lijdende medemensen in gebed op aan de Here.

Zij heeft ook gemediteerd over het lijden van de Here Jezus. Maar ze brengt de aandacht over naar de zielepijn die de Here geleden heeft en naar wat Hij nú nog voor ons doet: Zijn lichamelijke dorst is al lang voorbij, maar Zijn dorst om ons zalig te maken, is nog steeds aanwezig. Zij spreekt ook van goede werken die we moeten doen, maar dan niet om zo bij de Here veel te verdienen, maar om Hem na te volgen en Hem te eren. Zuster Bertken is bezield van liefde tot de Here en zij smacht ernaar ook de liefde van de Here Zelf te ervaren. Maar zij spreekt hierover met ingetogenheid. Wel vinden we bij haar, als bij alle mystici het motief van de liefde tussen bruid en bruidegom. Aan het slot van één van haar boekjes zegt Jezus tot de ziel: (Ik vertaal)

– Mijn bruid, omdat gij uw zwakheid bekent en hulp en troost van Mij vraagt en alleen op Mij vertrouwt, zal Ik u met Mijn hand ondersteunen en wat zwak is, overeind houden, en u zo laten rusten. En Mijn rechterhand zal u omvatten en u beschermen voor alle kwaad dat u kan schaden. Wees welgemoed en blijf in vrede. –

Van een gedicht neem ik de laatste strofe over. Jezus spreekt:

Mijn bruid, Mijn uitverkoren, wil nu in vreden zijn:

Ik heb uw hart uit minne verenigd met het Mijn.

Ik en wil u niet begeven, noch laten in enige nood;

Om uw minne ben Ik gestorven aan het kruis de bittere dood.

Dat klinkt toch helemaal niet echt 'Rooms', vindt u wel?

Heel wat predikers uit de kring van gereformeerde mystiek in latere tijd hadden er een voorbeeld aan kunnen nemen. Maar daar komen we nog wel op.

Zuster Bertken

1427-1514

IK WAS IN MIJN HOFKEN OM KRUUD GEGAAN.....

DE ZIEL BETREEDT DE TUIN GODS
(houtsnede van de „Haarlemse houtsnijder”,
uit: „Hoofkijn van Devotiën”, incunabel,
Haarlem, 1487).

hoofken = tuintje, symbool van de ziel.

gaarden = tuinieren.

boom = symbolisch = de zonde.

bestaan = blijven doen.

leliënzaad = symbool der reinheid.

bekleven zijn = wortel gevat hebben.

die rode rozen = symbool van de „minne”;

de minre is Christus, de minnaar; de „minne”: de liefde tot God.

Ik was in mijn hoofkijn om kruud gegaan,
Ik en vand er niet dan distel ende
[doorn staan.

Den distel ende den doorn die wierp ik uut,
Ik zoude gaarne planten ander kruud.

Nu heb ik een gevonden, die gaarden kan;
Hi wil die zorg gaarne nemen an.

Een boom was hoog gewassen in korten tijd,
Dien kond ik uter aarden gebrengen niet.

Dat hinder van den bome merkte hi waal,
Hi toog 'm uter aarden altemaal.

Nu moet ik hem wezen onderdaan,
Oft hi en wil dat gaarden niet bestaan.

Mijn hoofken moet ik wiën tot alre tijd,
Nochtans en kan ik 's klaar gehouden niet.

Hierin zo moet ik zaaïen leliënzaad,
Dit moet ik vroeg beginnen in der dageraad.

Als hi daarop laat dauwen, die minre mijn,
Zo zal dit zaaiken schier bekleven zijn.

Die leliën ziet hi gaarne, die minre mijn,
Als zi te rechte bloeien ende zuver zijn.

Als die rode rozen daaronder staan,
Zo laat hi zinen zoeten dauw daarover gaan.

Als hi daarop laat schinen der zonnen
[schijn,
Zo verbliden alle die krachten der zielen
[mijn.

Jezus is zijn name, die minre mijn!
Ik wil hem eeuwelijk dienen en zijn
[eigen zijn.

Zijn min heeft mi gegeven zo hogen
[moed,
Dat ik niet meer en achte dit eerdse goed.

A. Bergsma, Groningen

Nog geen besluit over steunbehoevende kerken

Eerste zitting van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

„Wij zijn vermoedelijk de dichtst bedomineerde kerk van Nederland”. Dit zei ds. J. Horsman zaterdag 9 maart jl. op de eerste zittingsdag van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hij maakte deze opmerking tijdens de bespreking van het rapport over steunbehoevende kerken. Tijdens deze vergadering werd ook gesproken over de geestelijke verzorging van militairen en over het verslag van de financiële commissie.

Namens de roepende kerk van Ede opende br. Sierksma de elfde Landelijke Vergadering sinds de kerkscheuring van 1967. Naar aanleiding van Efeze 4 : 1-16 hield hij een toespraak over de roeping van gemeente en gemeentelieden. Zonder danken en bidden kunnen wij niet aan Gods roeping voldoen. Deze roeping geeft spanning en kost inspanning, spanning vanwege het groeien tot Hem die het Hoofd is: Christus.

Een terugblik op het kerkelijk leven van de afgelopen jaren geeft blijde en verdrietige ontwikkelingen te zien. Br. Sierksma memoreerde de predikanten die overleden zijn sinds de vorige LV (Dronten 1988): ds. H. Brink en ds. D.K. Smit. Wereldwijd is er zeer veel gebeurd: de Berlijnse muur is gevallen, Nelson Mandela is vrijgelaten, de Golfoorlog heeft gewoed. We zijn twee jaar dicht bij de nieuwe hemel en de nieuwe aarde.

Nadat was vastgesteld dat alle regio's op de LV vertegenwoordigd waren – alleen de kerk van Groningen was niet vertegenwoordigd – kozen de afgevaardigden het moderamen (het bestuur van de LV). Br. Wassenaar uit Rotterdam werd tot zijn eigen verbazing, na twee stemmingen, gekozen tot eerste praeses van de vergadering. Na enige aarzeling nam hij het voorzitterschap aan; hij is immers nog niet zo lang lid van de Ned. Geref. Kerken. Ds. F. van Deursen uit Wezep werd gekozen tot tweede praeses, br. N. Sikkema uit Apeldoorn tot eerste scriba en ds. M.H.T. Biewenga uit Emmeloord tot tweede scriba.

Eén van de belangrijkste agendapunten voor deze eerste zitting van de LV was de kwestie van de hulp aan steunbehoevende kerken. De commissie die een rapport over deze zaak verzorgd had, stelde een landelijke regeling voor. Om in de behoefte van de steunbehoevende kerk te kunnen voorzien zou een landelijke structuur moeten worden gecreëerd. Het geld dat nodig is om adequaat steun te kunnen bieden kan het best worden verkregen

door een zogenoemd omslagstelsel: de kerken dragen dan jaarlijks een door de LV vast te stellen bedrag per lid af aan de commissie die de zaak van de steunbehoevende kerken behandelt. In totaal is er, volgens de commissie 200.000 gulden per jaar nodig. Om dit te kunnen opbrengen zullen de kerken f 6,75 per ziel moeten neertellen; dit geld is vooral nodig om kleine gemeenten een predikant te kunnen laten betalen. Als de LV daarnaast nog kiest voor een aanvullende ondersteuning voor vacante gemeenten, komt daar nog eens een bedrag van 160.000 gulden bij, f 5,50 per ziel.

Ondanks de nodige waardering die er op de vergadering voor het rapport bestond, waren er ook bezwaren. Kost dit allemaal niet wat erg veel? vroeg menigeen zich af. Volgens sommigen zal een dergelijk stelsel van structurele ondersteuning veel te duur worden. Een aantal afgevaardigden vreest een toename van het aantal steunaanvragen bij een dergelijke regeling. Bovendien hadden sommigen, onder wie br. Van Helden uit Apeldoorn, bezwaar tegen de tendens tot centralisme die uit het rapport zou opklinken, vooral omdat de commissie uitgaat van een vaste salarisschaal voor predikanten.

Ds. Horsman uit Dordrecht merkte op dat de Ned. Geref. Kerken toch al de dichtst bedomineerde kerken in Nederland zijn, „moeten er daar nu nog meer bij?” Hij pleitte voor het zoeken naar een andere oplossing voor de kleinere gemeenten. Een kleine berekening, uitgevoerd door het Nederlands Dagblad wijst uit dat ds. Horsman wat het aantal Nederlands Gereformeerde predikanten betreft wel eens gelijk kon hebben: In de Nederlands Gereformeerde Kerken staat één predikant op 390 zielen. Een vergelijking met de vrijgemaakte en christelijk gereformeerden leert dat de Ned. Geref. kerken inderdaad dicht bedomineerd zijn. In de Vrijgemaakte kerken is er één dominee op 472 zielen, bij de christelijk gereformeerden één op 434. Hoe het ook zij, de LV kwam er op de eerste zitting nog niet uit. De discussie zal op een volgende bijeenkomst worden voortgezet.

Eerder op de dag hadden de afgevaardigden het rapport van de financiële commissie goedgekeurd. Op voorstel van de commissie werd het moderamen gemachtigd nog tot drie maanden na afloop van de LV plannen van de commissie voorlopig goed te keuren. Dit ondanks de twijfels van o.a. de regio Arnhem aan de financiële deskundigheid van het moderamen. De

financiële commissie en penningmeester br. Niemeijer uit Enschede werden herbenoemd.

Ook stond het rapport van de commissie geestelijke verzorging van militairen op de agenda. In het rapport betreurt de commissie het dat, hoewel legerpredikanten de kerken op vele plaatsen dienen, de belangstelling voor hun werk gering is. Ook in onze kerken is wat dat betreft verbetering nodig. De commissie stelde de LV voor om, net als de Christelijk Gereformeerden, officiële contacten aan te gaan met de Nederlands Protestantse gemeente van Zeven/Seedorf in Duitsland, omdat in deze plaats veel Nederlandse militairen gelegerd zijn. Volgens ds. Smelik, voorzitter van de commissie, kan een besluit van de LV om officiële contacten aan te gaan met de gemeente in Zeven/Seedorf, militairen aansporen hun attestatie daar in te leveren en actief aan het gemeentelieven deel te nemen. Sommige afgevaardigden hadden bedenkingen tegen officiële contacten, onder anderen br. Baart uit Wapenveld, gezien het feit dat in Zeven vrouwen in het ambt en kinderen aan het avondmaal geaccepteerd worden. Desondanks besloot de vergadering officiële contacten te leggen met de gemeente in Duitsland. Bij het vaststellen van de agenda voor de eerste zitting van de LV, bleek dat een aantal afgevaardigden graag een tussentijdse rapportage zouden krijgen van de commissie die zich buigt over de vrouw in het ambt. Deze commissie had de vergadering laten weten nog niet met een rapport te kunnen komen. Het moderamen zegde de vergadering toe de voorzitter van de commissie te vragen mondeling tussentijds verslag uit te brengen aan de LV. Daarover kunnen dan eventueel vragen worden gesteld, maar een inhoudelijke bespreking is nog niet mogelijk, aldus voorzitter Wassenaar. Na het zingen van Psalm 119 : 53 en 60 besloot br. Wassenaar de vergadering met gebed. De volgende zitting zal plaatsvinden op zaterdag 20 april.

Terloops

P.C. van Wijk

Gedachten over zonde en genade

Over zonde wordt heel veel gesproken, meer over de zonden van anderen dan over de zonden van jezelf. Voor anderen hebben we vaak geen verzachtende omstandigheden, voor onszelf zoeken we die vaak wel. En bij al ons spreken vergeten we wel eens, dat God de enige is, die uitmaakt wat zonde is en wat niet. Zonde gaat in tegen God, tegen wat Hij wil. Zonde is altijd ontrouw tegenover Hem.

God Zelf moet ons de zonde leren zien. Daar zijn veel voorbeelden van in de bijbel.

Nadat David Uria had vermoord en met Bathseba had gezondigd, bleef hij rustig, totdat Nathan bij hem kwam met Gods woord. In 2 Samuel 2 lezen we dan: „toen sprak David: ik heb tegen de HERE gezondigd...” Toen de broers van Jozef hun broer hadden laten wegvoeren, duurde het heel lang, voordat ze hun schuld erkenden. Eerst moesten ze het handelen van God zien en dan staat in Genesis 44: „daarop zei Juda: God heeft de schuld van uw knechten aan het licht gebracht.”

Als Job in de narigheid zit, roept hij eerst God op het matje. Het duurt lang voordat hij het hoofd buigt en dan lezen we (Job 42): „toen antwoordde Job de HERE: slechts van horen zeggen had ik van U vernomen, maar nu heeft mijn oog U aanschouwd; daarom herroep ik en doe boete in stof en as.”

Genade door Jezus

Wat genade is kunnen we alleen beseffen als we naar Jezus kijken. God maakte Hem tot zonde (2 Kor. 5), opdat wij zouden worden gerechtigheid Gods in Hem. Gods Zoon werd voor ons een vloek (Gal. 3:13), waardoor wij vrij van die vloek konden worden. Gods liefde voor mensen werd concreet in het zenden van Zijn Zoon (1 Joh. 4), zodat er verzoening voor onze zonden kon komen.

We kunnen over zonde en genade te gemakkelijk praten. We bidden om vergeving van zonden alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. We houden mensen voor, dat we alleen maar uit genade zalig kunnen worden, maar we doen er vaak niets aan om die genade van God in ons leven te laten zien.

Het kan geen kwaad, beter: het is heel goed om eens na te gaan in de bijbel, hoe daarin over zonde en genade wordt gesproken.

Enkele voorbeelden:

Over de zonde

Zonde is schuld tegenover God (Matth. 6:12; Lukas 13:4). Hoe brengt David dit onder woorden in Psalm 51 (zie ook 2 Samuel 12)? Zonde komt voort uit het hart (Marcus 7:14 e.v.). Blijkt uit Psalm 51, dat David dat heeft begrepen? De zonde is algemeen, zelfs de fari-zeëën doen er aan mee. Ze moeten 'zondaar worden' (Lucas 18:9 e.v.). Wat betekent dat? God vergeeft de schuld (Lucas 15:12 e.v.). Hoe lezen we daarover in Psalm 32?

Over de genade

Wat betekent het genade te vinden in de ogen des Heren (Gen. 6:8)? Waar vinden we die? Zie o.a. 1 Petr. 1 en Titus 2.

Genade is een gave (Rom. 5:15) en reikt veel verder dan de zonde. Gods troon is geen troon van oordeel, maar een troon van genade (Hebr. 4:16). Wat is de kern van het hogepriesterlijk werk van de Heiland? Hoe komt het in ons leven openbaar, dat de genade het van de zonde wint (Efese 1, 1 Tim. 1, 2 Thess. 2)?

Er is veel meer van te zeggen, maar wat nadenken met de open bijbel kan ons er voor bewaren te gemakkelijk om vergeving te bidden „uit genade, om Jezus' wil”.

Neem nou onze berichtgeving

Een krant staat of valt met zo iets simpels als de berichtgeving. Natuurlijk, ANP-berichten zijn in elke krant gelijk. Maar daarnaast zijn er de berichten 'van onze redactie zus of zo'. Eigen berichtgeving dus.

Voor het ND zijn dat vooral zaken die te maken hebben met het christelijk uitgangspunt van deze krant. Daarom hebben we – bij voorbeeld – een eigen correspondent in Washington DC. Maar evengoed een redactiepost in Groningen.

Het ND trekt veel ruimte uit voor nieuws dat je in de andere media niet vindt. Nieuws dat dicht bij je staat.

Soms is minder meer.

Ja, ik wil graag eens op m'n gemak kennismaken met het Nederlands Dagblad. Bezorgt u mij de krant daarom vier weken voor slechts f 12,50.

Naam:

Straat:

Pc/plaats:

Telefoon:

Bank/giro:

Deze bon in een open envelop zenden aan: Nederlands Dagblad, antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. Een postzegel is niet nodig. Bellen mag natuurlijk ook: 03420-10720 (afdeling abonneeservice). OP

Nederlands Dagblad

Gereformeerd gezinsblad

Martelaren

„Allein Gott in der Höh' sei Ehr'". Machtig klinkt dit koraal door de Sint-Stephansdom in Passau. Het wordt gespeeld op het grootste orgel van de wereld. Hoe groot het precies is, wordt me niet duidelijk: volgens een folder bezit het 17330 pijpen en 231 registers. Maar ergens anders lees ik dat het 16105 pijpen en 208 registers telt. De langste pijp is 11,3 m en de kleinste is 6 mm hoog.

Van half mei tot in de tweede helft van oktober wordt er iedere werkdag van twaalf uur tot half één in deze kerk een orgelconcert gegeven. Wil je een zitplaats hebben, dan moet je om kwart voor twaalf aanwezig zijn. Dat ben ik natuurlijk en zo heb ik ruimschoots de tijd om het interieur van de kerk eens goed te bekijken.

Aan een van de pilaren zie ik een Latijnse tekst: „Beati qui audiunt verbum Dei" – Zalig zij die het Woord Gods horen (Lucas 11:28). Die woorden had ik onlangs ook gelezen op de gevel van een kerk die dicht zou gaan. Enkele dagen voordat de laatste dienst er zou worden gehouden, stond ik bij die kerk, waar ik zo vaak had gezeten. Ik wilde haar nog één keer zien.

Zo gaat het in onze geseculariseerde wereld met kerken, als ze 's zondags niet vol meer zijn. Dan worden ze gesloten. Behalve als ze heel beroemd zijn. Dan worden ze in stand gehouden als bezienswaardigheid. Deze domkerk is 's zondags ook al niet meer vol. De pastoor mocht willen dat er 's zondags ook zoveel mensen kwamen, zegt iemand achter mij.

Mijn ogen dwalen nog verder rond. Voor mij zie ik de marteldood van Stephanus afgebeeld. Dat was te verwachten in een Sint-Stephansdom. Voor het concert begint, vertelt een stem uit de luidspreker mij dat de kerk inderdaad de naam van deze martelaar draagt.

De christelijke kerk heeft alle eeuwen door haar martelaren gehad. Nog maar een halve eeuw geleden kende ook dit land zijn martelaren. Ik denk aan ds. Niemöller. Ook veel Nederlanders stierven in die tijd de marteldood. Slachtoffers van hetzelfde duivelse regime. Ik denk aan ds. D.A. van den Bosch, de eerste Nederlandse predikant die in de tweede wereldoorlog zijn leven gaf voor de verkondiging van het evangelie.

Er zijn in Duitsland, Nederland en veel andere landen geen martelaren meer.

De kerken worden er niet meer vervolgd. Gelukkig maar! De vrijheid van godsdienst is een groot goed. Maar ik vraag me af of er verband bestaat tussen die vrijheid en de lege kerken. Tijdens de vervolging zijn de kerken vaak vol. Het bloed der martelaren is het zaad der kerk. Niet alleen de pastoor mocht willen dat de kerken vol waren.

Nu hoeft een volle kerk niet altijd een teken van een geestelijke bloei te zijn. Kerkgang kan ook sleur zijn. Maar lege kerken zijn zeker geen bewijs van opgewekt geestelijk leven.

Onze geseculariseerde wereld kent geen martelaren meer. Gelukkig! Ze kent ook weinig volle kerken meer. Helaas! Hoe zouden er meer mensen de weg naar de kerk kunnen vinden en de kerk meer mensen kunnen bereiken?

Mijn ogen dwalen weer naar die tekst uit Lucas 11: „Beati qui audiunt verbum Dei" – Zalig die het woord Gods horen.

Dit boeiende artikel van de hand van de bekende Niek Scheps knipten wij uit het blad KERK – wekelijks magazine met informatie uit de christelijke wereld. Een leeglopende kerk betekent een grote zorg voor ambtsdragers en gemotiveerde gemeentelieden. Zij lijden er enorm aan. Op sommige plaatsen laten vooral in de middag- of avonddiensten steeds meerderen het afweten.

Boeit de prediking dan niet? Of wordt er niet genoeg aandacht aan hen, die van de kerk dreigen te vervreemden, geschonken? Funkioneert het huisbezoek niet goed? Is er te weinig onderlinge communicatie? Er zijn er, die tamelijk gauw met dit probleem klaar zijn. Het is alleen maar afval, zeggen zij.

Dat heeft te maken met de tijdgeest en daar doe je nu eenmaal niets aan.

Dus een soort procesmatige ontwikkeling. Ik heb het idee, dat die mensen ook niet meer bidden om een opwekking. Zij zullen zich meer bezighouden met overleven dan met hêrleven als het om de teruggang van het kerkbezoek gaat. We leven in een periode van de geschiedenis waarin althans in ons goede vaderland van niemand zijn bloed geëist wordt vanwege zijn getuigenis.

Intussen dreigt het geloofsgetuigenis bij velen bloedloos te worden. Terwijl het woord martelaar is afgeleid van het griekse woord: martus, dat getuige betekent. Het hoort dus eigenlijk bij elkaar. De vervolging van de ware christgelovigen is dus niet het abnormale, maar het normale! Hoe prepareren wij onszelf en de jeugd daarop?

„Het bloed der martelaren is een zaad..." Zo luidt naar ik ergens eens las de oorspronkelijke uitdrukking. Toen Ignatius stierf (1 febr. 104) riep hij uit: „Ik ben een zaadkorrel Gods; door de tanden der wilde dieren zal ik vermalen worden, opdat ik als het ware brood voor God kom te staan." En Polycarpus, bisschop van Smyrna,

stierf 26 januari 155 met deze woorden op de lippen: „Ik prijs U, almachtige God, dat Gij mij verwaardigd hebt op deze dag en in dit uur deel te hebben in het aantal der getuigen en te drinken uit de beker van de gezalfden".

Enschede

O. Mooiweer

Boekbespreking

O. Mooiweer, Enschede

Vuurkooltjes

Drs. I.A. Kole – 'Vuurkooltjes' – Om over na te denken – Uitgave van de Groot-Goudriaan-Kampen – 32 pag. – f 9,90.

De schrijver is adjunct-direkteur van de chr. PABO 'De Driestar' te Gouda. Blijkbaar wil hij met dit werkje jonge lezers bereiken. Dit boekje biedt een aantal korte bezinningsmomenten. Bij iedere tekst heeft de auteur een toepasselijk Bijbelgedeelte geplaatst. Dat is een uitstekende opzet. Want men mag zich niet verliezen in algemene beschouwingen terwijl de band met Gods Woord niet of niet voldoende in rekening wordt gebracht. Laat men tijd vrijmaken voor stille overdenking! Het zal een verkwikking betekenen daar waar de jacht van het leven ook jongemensen in beslag neemt.

We hebben alle waardering voor de bedoeling van Kole. Er zijn stukjes bij, die wij zonder meer in een kerkblad zouden kunnen overnemen. Toch staan er ook zinnen in, die bij ons vragen oproepen. In de bijdrage met de titel: 'De HEERE is God', wordt erop gewezen, dat de vreeze des HEREN niet vanzelfsprekend is, ook niet als door de doop de beloften van het genadeverbond aan je voorhoofd verzegeld zijn. We moeten de vrees van de Naam van de HERE leren en ons daarin oefenen. Maar verder kom je in dit boekje nergens tegen, dat het juist tot de rijkdom van het Verbond behoort, dat God je persoonlijk belooft, dat Hij je op die weg wil leiden en begeleiden. M.a.w. je kunt terugvallen op de Doop. De onvergetelijke Ds. Boodt, destijds predikant in Leerdam (in een gemeente, die ik ook enkele jaren heb mogen dienen), zei altijd: „Gods Verbond is de draagvloer van je leven." Daarom kan ik ook niet uit de voeten met de vraag op pag 7: „Ben jij al een onderwerp van Gods zaligmakend

werk? Heb je de gave van het geloof al ontvangen?"

Wij zijn in het Verbond *geen onderwerp, maar voorwerp* van Gods zaligmakend werk. Dat behoort inhoudelijk bij de belofte, die een appellerend karakter heeft. Want God geeft zijn beloften in voorwaardelijke vorm. Daarom verfoei ik het woord Verbondsautomatisme, dat steeds weer opduikt in allerlei discussies. *Er is in het Verbond niets automatisch!* Wie het Verbond in zijn leven heeft aanvaard en ervaren is er achter gekomen, dat er niets vanzelfsprekend is in dat verband. Het is allemaal pure goddelijke liefde en klinkklare genade! Er staan overigens in dit boekje hele goede opmerkingen waaraan men alleen tot zijn eigen schade voorbij kan gaan. Het is goed om regelmatig te waarschuwen voor gevaren, die je bedreigen. Toch straalt dit geschrift m.i., te weinig blijdschap uit, omdat ik de lokkende vinger teveel mis. Wel nodigt een vlotte schrijfstijl uit tot lezen!

Ned. Geref. Kerk van Nunspeet

De penningmeester van de kerk is met ingang van 1 januari jl.: de heer H. Berger, Vlaanderenlaan 26, 8072 CE Nunspeet. Tel.: 03412-54555.

Evangelische Studenten Huisvesting in diverse plaatsen

Studentenhuysvesting Utrecht
Ga je voor je opleiding in Utrecht wonen en zoek je daar een kamer?
De Stichting Evangelische Huisvesting (SEH) kan jou wellicht helpen. Want

het vinden van een kamer in de Domstad valt echt niet mee!

De SEH, opgericht op initiatief van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Utrecht, stelt jaarlijks negen kamers in een huis aan de Boomstraat beschikbaar voor een periode van ongeveer een jaar. De kamers in 'De Boomstraat' zijn in principe bedoeld voor mensen die ver buiten Utrecht wonen. Je woont er zelfstandig, maar niet alleen. De hoofdbewoners zijn een echtpaar.

Heb je interesse, dan kun je je tot 1 juni a.s. opgeven. Vraag een informatie/aanmeldingsformulier aan bij:
Secretariaat SEH-Utrecht
Vletweide 86
3981 ZN BUNNIK

Studentenhuysvesting Zwolle
De studentenhuysvesting is in 1985 opgezet door de Chr. Ger. Kerk en de Ned. Ger. Kerk II, beide te Zwolle en beschikt over 16 zit-/slaapkamers, alle

vakantie vieren vrienden maken christen zijn

In je vakantie wil je bijkomen, er echt tussenuit, iets heel anders doen... Daarom noemt Aktieve Vakanties haar programma 'meer dan gewoon weg'. Want naast kamperen, bruinbakken op het strand, zeilen, surfen, kanoën, rondtrekken in de bergen, zwerven

Foto's: George Burggraaff b.f.n.

met terreinwagens, uitblazen op een terrasje, fietsen, of wat dan ook, wordt in elke Aktieve Vakantie de tijd genomen om bezig te zijn met de meest wezenlijke zaak van het leven: het geloof in Jezus Christus.

Wanneer je bovendien weet dat een Aktieve Vakantie bij uitstek de plek is om nieuwe vrienden te maken en dat Aktieve Vakanties zo'n 95 bestemmingen in 20 landen op het programma heeft staan - van de poolcirkel tot de Sahara en van Praag tot Lissabon - dan weet je waarom een Aktieve Vakantie een prima keus is.

Vraag gratis de uitgebreide brochure Aktieve Vakanties 1991 aan.

Naam: _____ m/v

Adres: _____ tel: _____

Postcode en plaats: _____

Opsturen naar: Aktieve Vakanties, postbus 190,
3370 AD Hardinxveld-Giessendam (01846-17855).
Aktieve Vakanties is een onderdeel van Youth for Christ-Nederland.

aktieve vakanties
meer dan gewoon weg

voorzien van keuken (incl. kookplaten en koelkast). Huurprijs momenteel f 285,- p/m, incl. Gemeenschappelijke voorzieningen: toilet- en douchegroepen, grote huiskamer, wasmachine en telefoon.

Toewijzingscriteria: levensovertuiging, leeftijd (vanaf 17 jaar) en afstand ouderlijk huis-opleiding.

Informatie/opgave: S.D.J.Z., van Kerpelmarke 25, 8016 GH Zwolle.

Studentenhuysvesting Leiden

De Stichting Evangelisch Jongerenhuis, opgericht op initiatief van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Oegstgeest, heeft in 1990 op de Oude Singel in Leiden een pand gekocht. In de bovenwoning kunnen vijf jonge mensen (studenten en/of werkende jongeren), die voor het eerst op kamers gaan wonen, voor één jaar worden gehuisvest.

Op de begane grond is een zaaltje, dat de naam PLEXAT kreeg. Het wordt o.a. door de jeugd van de Ned. Gereformeerde Kerk gebruikt voor allerlei activiteiten. Daarnaast organiseert de Stichting gezellige avonden, maaltijden, discussies of lezingen voor jongeren die in Leiden wonen en werken. De bedoeling is een ontmoetingsplaats te creëren, waar jonge mensen elkaar opvangen en stimuleren en waar zij zich thuis kunnen voelen.

Inlichtingen: D.M. Vonk-Klein Haneveld, Frans Halslaan 6, Oegstgeest, tel.: 071-171670.

Jongerenhuysvesting Rotterdam

Kom je in Rotterdam voor het eerst studeren, werken of wonen, neem dan snel contact op met de E.S.J.R. Per 1 augustus a.s. komt in ons Jongerenhuis in Rotterdam weer ruimte vrij voor 9 kamerbewoners/sters.

De huurprijzen variëren van f 200,- tot f 340,- per maand. Voor inlichtingen kun je contact opnemen met de secretaresse: Mevrouw J.S. de Hek, Oppland 13, 2905 AN CAPELLE A/D IJSSEL.

Je kunt op dit adres ook een informatiefolder aanvragen.

Studentenhuysvesting Groningen

Zoek je een kamer in Groningen? Wil je graag in een christelijke woongroep wonen? Misschien is 'Het Bruggehoofd' dan iets voor jou! 'Het Bruggehoofd' is een christelijk studentenhuys voor 7 studenten. Dit zijn 3 ouderejaars studenten en daarnaast komen er elk jaar 4 nieuwe eerstejaars studenten. Er is ook een logeerkamer voor bijvoorbeeld stagiaires of tijdelijke huisvesting van een aantal maanden.

Naast 'Het Bruggehoofd' is er een dependance in Groningen, waar 4 studenten wonen en misschien dat er deze zomer nog een dependance bijkomt!

In deze studentenhuizen wordt vaak samen gegeten en worden andere gezellige dingen gedaan. Eens per week is er in 'Het Bruggehoofd' een

gezamenlijke maaltijd voor studenten en jongeren uit de stad.

'Het Bruggehoofd' is tevens gemeentecentrum van de Ned. Geref. Kerk van Groningen. In de 2 zalen worden verenigingen, bijbelkringen, spelletjes-avonden e.d. gehouden.

Heb je vragen of heb je belangstelling als komend eerstejaars student? Bel gerust met een van de bewoners! 050-141390 (Oosterhaven 12, 9723 AP Groningen).

Weekend voor 25-plus

'Waar bemoei je je mee?' – dat is dit jaar het thema van de beide weekends voor jongeren van 25 jaar en ouder. Het gaat dan over de vraag, hoever tolerantie reikt en wanneer je je roepen voelt om je wel met iemand te bemoeien. Op je werk, in je buurt, in de kerk. Naast dit onderwerp is er ruim tijd voor onderling contact.

Er zijn twee weekends gepland: 24-26 mei en 6-8 september a.s., in beide gevallen van vrijdagavond tot zondagmiddag, in het gebouw van l'Abri te Eck en Wiel (in de Betuwe). Deze weekends worden georganiseerd door Willem en Annette Smouter (Rijswijk) en Roel en Carlien Venderbos (Oegstgeest). Maximaal 25 deelnemers kunnen per weekend komen, de kosten zijn f 65,- p.p. Informatie en opgave bij Carlien Venderbos-Glas, Jan Camperlaan 5, 2323 DH OEGSTGEEST, tel. 071-156072.

Kort Verslag Regionale Vergadering Kerken Noord-Nederland

Wij citeren uit het kort verslag van de regionale vergadering van Ned. Geref. Kerken in Noord-Nederland op 18 februari 1991 en 7 maart 1991 te Haren, onder meer het volgende.

De op de vergadering van 8 oktober 1990 benoemde commissie, die de opdracht kreeg te onderzoeken of het totaal van de werkzaamheden van Ds. Storms te brengen is onder de noemer van ambtelijke bediening van het Woord – een voorwaarde, die door de vorige regionale vergadering werd gesteld om te kunnen bewilligen in de emeritaatsverlening aan Ds. Storms – brengt rapport uit in positieve zin. De vergadering neemt de conclusies van de commissie over. Benadrukt wordt nogmaals, dat de kerk van Groningen weliswaar in de eerste plaats een morele verantwoordelijkheid houdt, t.a.v. de positie van Ds. Storms, maar dat die evenzeer bij de regiokerken ligt.

De vergadering bewilligt in de emeritaatsverlening.

De vergadering gaat akkoord met het voorstel van de kerk van Assen tot het instellen van een commissie van drie regionale bezoekers. De commissie zal één keer per jaar een kerkeraadsvergadering van elk van de regiokerken bezoeken en informeren naar het wel en wee van de betreffende gemeente in de ruimste zin des woords.

Verslag zal worden uitgebracht, na gevraagde en verkregen instemming van de betrokken kerkeraad, aan de voorjaarsvergadering van de regiokerken.

De samenstelling van de commissie zal zijn:

Ds. K. Muller, Heerenveen (samenroeper)

Br. H.J. Nieboer, Yde (lid van de kerk van Groningen)

Br. E.J. Anneveldt (lid van de kerk van Assen)

De waarnemer van de Vrije Geref. kerk te Wolvega zal zijn kerkeraad van de instelling van de commissie op de hoogte stellen en het verzoek van de vergadering overbrengen m.b.t. deelname aan de bezoekersregeling.

Met de bespreking van een bezwaarschrift van de kerk van Heerenveen tegen het in 1989 aangenomen ondertekeningsformulier voor dienaren des Woords wordt een aanvang gemaakt. Op een volgende vergadering zal die worden voortgezet.

Ned. Geref. Kerk van Apeldoorn

De kerkdiensten in de Tabernakelkerk, Waalstraat 2, zijn 17 maart jl. 's morgens begonnen om 9 uur (voorlopig). Dit in verband met het feit dat de chr. geref. brs. en zrs. voorlopig ook gebruik maken van de Tabernakelkerk, omdat de Samuelkerk wordt verbouwd. Het aanvangstijdstip van de avonddienst blijft onveranderd, nl. 18.30 uur.

COGMA

COGMA – contactorgaan geref. militairen en alleenstaanden, in samenwerking met de 'Commissie militairen buitenland' v.d. chr. geref. kerken, hoopt weer haar jaarlijkse bezoekenreis naar de Bondsrepubliek te houden. De reis zal gehouden worden van donderdag 18 april t/m maandag 22, c.q. dinsdag 23 april a.s.

De reis zal worden gemaakt door de bestuursleden H.J. Bosch uit Enschede en W. Hartman uit Kampen.

De meereizende predikant drs. H.J. Selderhuis, chr. geref. predikant te Hengelo (O) zal tevens op zondag 21 april voorgaan in een kerkdienst voor militairen op het NATO-hoofdkwartier te Rheindalen bij Mönchen-Gladbach. De dienst begint om 10.30 uur en wordt gehouden in de kerkzaal van het PMC. Tijdens deze reis zullen ook enkele burgergezinnen worden bezocht. Personen, die in ons adressenbestand zijn opgenomen, ontvangen bericht van onze komst. Nieuwe adressen graag aan: H.J. Bosch, Walkottelanden 40, 7542 MR Enschede. Tel.: 053-762272.

Ds. Van Ommen

Sinds 22 maart jl. is het adres van ds. H. van Ommen (Hattem): Vervoornstraat 110, 3882 XR Putten. Tel.: 03418-61293.

Internationale Studiedag l'Abri-Nederland

Deze studiedag wordt georganiseerd om het 20-jarig bestaan van de Nederlandse tak van l'Abri te vieren.

l'Abri-Nederland werd in 1971 in het Betuwe dorp Eck en Wiel door prof. H. Rookmaaker geopend.

Veel medewerkers van l'Abri-vestigingen in Europa en Amerika zullen deze dag aanwezig zijn.

Dick Keyes (leider van het Amerikaanse l'Abri), Randal Macaulay (medewerker van het Engelse l'Abri) en Edith Schaeffer (medeoprichtster van l'Abri) zullen de hoofdsprekers zijn op deze dag.

De lezingen hebben engels als voertaal.

De kosten voor een hele dag zijn f 20,- en voor een halve dag f 10,-. Een lunchpakket moet u zelf meenemen of kunt u in de kerk tegen betaling verkrijgen.

De viering van deze dag geschiedt op 20-april. Aanvang 10.00 uur en sluiting om 17.00 uur.

Plaats van samenkomst: Jeruzalemkerk, Troosterlaan 65, Utrecht.

Het programma voor deze dag is als volgt samengesteld:

10.00 uur Opening en eerste lezing
'The uniqueness of Christ', Dick Keyes

11.30 Workshops

1. 'A layman's view on Stephen Hawking', Barry Seagren
2. 'Enjoying a relationship with God', Susan Macaulay
3. 'Suffering', Richard Winter
4. 'What is l'Abri?', Larry and Nancy Snyder

13.00 Lunch (zelf meenemen)

14.00 Tweede lezing
'Criteria for Truth', Randal Macaulay

15.00 Workshops

1. 'Natural science', Greg Grooms
2. 'Creativity', Ellis Potter
3. 'Postmodernism', Jim Ingram
4. 'Toward a new Europe', Per Staffan Johansson

16.00 Pauze

16.15 Slottoespraak
'Prayer', Edith Schaeffer

17.00 Sluiting

Onder andere(n)

Reformatorisch reveil?!

Onder dit thema vindt van 29 t/m 31 mei 1991 op christelijk conferentiecentrum De Burght te Burgh-Haamstede een conferentie plaats voor predikanten, ambtsdragers, theologiestudenten en andere geïnteresseerde medewerkers in de gemeente.

Deze conferentie komt voort uit een verlangen naar geestelijke herleving in de reformatorische kerken. Welke wegen wijst Gods Woord en wat leert de kerkgeschiedenis ons voor vandaag?

Het programma omvat een drietal hoofdlezingen:

- * Bijbels-theologische lezing door dr. A. Noordegraaf uit Ede: **'Door Mijn Geest zal het geschieden'**.

Het werk van de Heilige Geest als bron van vernieuwing; ambten en gaven en de wijze waarop de Geest belemmeringen doorbreekt.

- * Historische lezing door dr. T. Brien uit Amersfoort: **'Voorbeelden van gemeentelieven in Reformatie en Nadere Reformatie'**.

Wat kunnen we leren van het gemeentelieven toen? Hoe komt het dat er zoveel in het vergeetboek is geraakt, en dat tot onze schade? Wat betekenen bronnen van het verleden voor de liturgie, de huiskringen, gezamenlijk gebed etc.?

- * 'Praktikale' lezing door ds. C. den Boer uit Bilthoven: **'De praxis pietatis'**. Hij zal ingaan op het persoonlijk leven van de voorganger/ ambtsdrager, en de uitwerking daarvan in de gemeente.

In diverse gespreksgroepen worden vragen rond gemeente-zijn, huiskringen, getuigenis en gebed besproken. Predikanten doen verslag van bemoeigende ontwikkelingen in plaatselijke gemeenten. Er is veel ruimte voor ontmoeting, samenzang en gebed.

Deze conferentie is georganiseerd op initiatief van wijlen ds. C. Trouwborst, Herv. predikant te Middelburg, door een comité van predikanten en kerkelijke werkers, onder wie ds. C. van Andel, ds. A.J. Krol en ir. N.M. Tramper.

De conferentieprijs is f 235,-, studenten f 175,-, echtgenotes f 150,-. Dag-gasten zijn hartelijk welkom. Aanmelding en nadere informatie bij Christelijk Conferentiecentrum De Burght. Tel. 01115-3030.

Aanmelding:

U kunt zich aanmelden door contact op te nemen met De Burght, afdeling Reserveringen. Tel.nr.: 01115-3030, bij voorkeur vóór 30 april 1991.

Samenwerking Hogeschool De Vijverberg en Evangelische School voor Journalistiek

De Vijverberg, protestants-christelijke Hogeschool op gereformeerde grondslag te Ede en de Evangelische School voor Journalistiek (ESJ) te Amersfoort hebben een samenwerkingsovereenkomst aanvaard, nadat ze al enkele jaren hierover overleg met elkaar hebben gehad.

Op grond van deze overeenkomst heeft De Vijverberg bekostiging aangevraagd voor de opleiding journalistiek, zoals die tot nu toe door de ESJ verzorgd wordt.

Van de EH te Amersfoort gaat de Evangelische School voor Journalistiek uit, een erkende vierjarige hbo-opleiding, die echter niet gesubsidieerd is.

Met medewerking van de Besturenraad Protestants Christelijk Onderwijs te Voorburg zijn de besturen van De Vijverberg en de ESJ er nu in geslaagd een samenwerkingsovereenkomst op te stellen. Vervolgens heeft De Vijverberg een aanvraag voor bekostiging ingediend bij het Ministerie. De aanvraag wordt ondersteund door het geheel van het PC Hoger Beroeps-onderwijs.

De overeenkomst tussen De Vijverberg en de ESJ gaat ervan uit, dat, als bekostiging is verkregen, het bevoegd gezag van de ESJ wordt overgedragen aan het bestuur van De Vijverberg. Dat kan echter nog geruime tijd duren. Tot zolang zal de ESJ zelfstandig blijven en afhankelijk van giften. Beide besturen hopen dat deze stap zal leiden tot versterking van het orthodox-protestantse hoger onderwijs in de toekomst.

Te verwachten artikelen (o.a.):

M.R. v.d. Berg,
Vreemdelingen en bijwoners

De Heer is mij tot hulp en sterkte; Hij is mijn lied, mijn psalmgezing.

Dat was haar lievelingslied en in dat vertrouwen is in de Here ontslapen mijn lieve vrouw, onze lieve zorgzame moeder, groot- en overgrootmoeder

**GEERTRUIDA WOUTERINA ELAND
GEBOREN VROOMBOUT**

Ze mocht ruim 88 jaar worden.

Kampen: L. Eland
Wapenveld: P.A. Blokhuis-Eland
L.W.G. Blokhuis
Wageningen: G. Wigboldus-Eland
J.S. Wigboldus
Goor: G.W. Eisen-Eland
H.J. Eisen
Maassluis: L. Eland
E.M.E.H. Eland-Harwig
Klein- en achterkleinkinderen.

8 maart 1991
Van Gelderplansen 5
8266 HG Kampen

De begrafenis heeft woensdag 13 maart plaatsgevonden op de nieuwe algemene begraafplaats aan de Bovenbroeksweg te Kampen.

Uitnodiging

Het Nederlands Gereformeerd Seminarie nodigt u uit om aanwezig te zijn op de Studiedag 1991, waarop het onderwerp

Gereformeerde catechese: uitdaging en opdracht

door **ds. J. Stuij** behandeld zal worden.

De doelstelling en daarmee de inhoud van het catechisatie-uur zijn tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend. Gaat het primair om kennisoverdracht of wordt er meer waarde gehecht aan het uitwisselen van geloofs-ervaringen?

Nadat de spreker zijn referaat gehouden heeft, zal er gelegenheid zijn om diverse catechisatie-methodes in te zien.

In een forum-diskussie is er tenslotte voldoende ruimte voor een gedachtenwisseling met de spreker en andere catecheten.

Deze studiedag zal D.V. gehouden worden op **zaterdag 20 april a.s.** in gebouw "Filaethes", Havik 27 te **Amersfoort**. Aanvang 10.30 uur. Voor koffie, thee en lunch wordt gezorgd. Sluiting ± 16.00 uur.

Uw aanwezigheid wordt zeer op prijs gesteld.

Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut

Het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut is een centrum voor medische ethiek, gevestigd in Ede. Het heeft als grondslag de Bijbel, het onfeilbaar geïnspireerde Woord van God, verstaan overeenkomstig de reformatorische belijdenis-geschriften.

De doelstelling van het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut is het bevorderen van de christelijke medische ethiek, te realiseren door:

- het bevorderen van de bezinning op de grondslagen van de medische ethiek, in het licht van de Bijbel
- het verstrekken van informatie, het verrichten van onderzoek en het uitgeven van publikaties
- het geven van (gast)colleges in medische ethiek

Wegens uitbreiding van de werkzaamheden vragen wij, in principe voor een volledige betrekking, met ingang van 1 juli 1991:

Wetenschappelijk medewerker m/v

Taken

- meewerken aan de uitgave van (wetenschappelijke) publikaties
- meewerken aan de uitgave van het blad *In Perspectief*
- automatisering en beheer van de dokumentatie
- organisatie van colleges en cursussen medische ethiek
- deelname aan onderzoeksprojecten

Functie-eisen

- instemming met de grondslag van het Instituut
- recent volttooide academische opleiding, bij voorkeur in de geneeskunde of andere academische opleiding met ethiek als afstudeervak
- aantoonbare interesse voor en affiniteit met de medische ethiek
- ervaring met tekstverwerking (ervaring met databestanden strekt tot aanbeveling)
- organisatorische ervaring

Sollicitaties kunt u - tot 7 dagen na het verschijnen van deze advertentie - richten aan: Secr. Bestuur Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut, Postbus 224, 6710 BE in Ede. Inlichtingen over deze vacature: dr. ir. H. Jochimsen, directeur Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut (tel. 08380-30230). Een psychologisch onderzoek kan deel uitmaken van de selectieprocedure. Salaris afhankelijk van opleiding en ervaring.

Aan de slag met de PR van uw gemeente

PCN, PR-adviesbureau voor kerken en christelijke organisaties, biedt **kerkelijke gemeenten** de volgende projecten aan:

- een PR-plan voor het seizoen 1991-1992, aangepast aan uw eigen situatie (prijs f 1000,-);
- een folder of brochure die uw gemeente presenteert (idem);
- training voor ambtsdragers en medewerkers m.b.t. PR en publiciteit (idem);
- onderzoek onder doelgroepen van de gemeente (verwachtingen, beeldvorming enz.) gecombineerd met een PR-advies (f 2000,-).

Andere vormen van advisering en ondersteuning in overleg.

Voor meer informatie: Daan van der Waals,
Tolakkerweg 23, 3739 JG Hollandsche Rading, tel. 02157-1895.